

Co je didaktika?

Cíl výchovy a vzdělávání

*Pravým cílem výchovy a vzdělávání
je dostat z lidí to nejlepší.*

Mahátma Gándhí

A B C D E F G

H I J K L M

N O P Q R S T U

V W X Y Z

9 Great **ABC** Games

**ABC Bottlecap Magnet
Animals**

www.daniellesplace.com

CNN

IBM

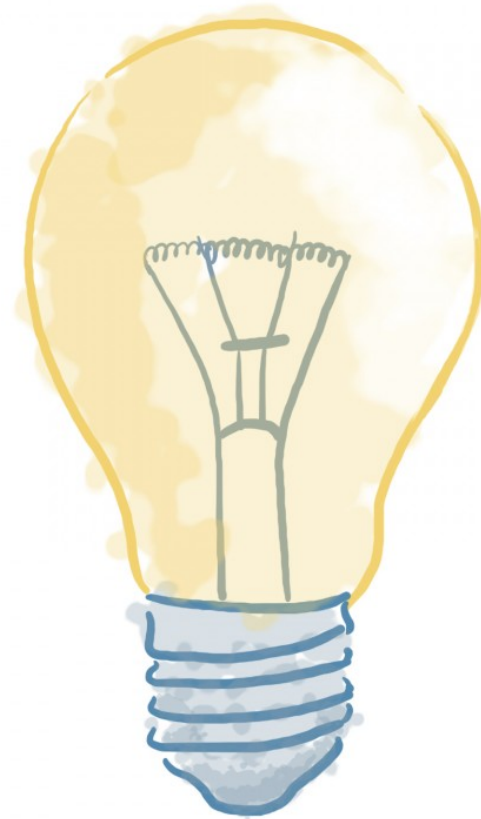
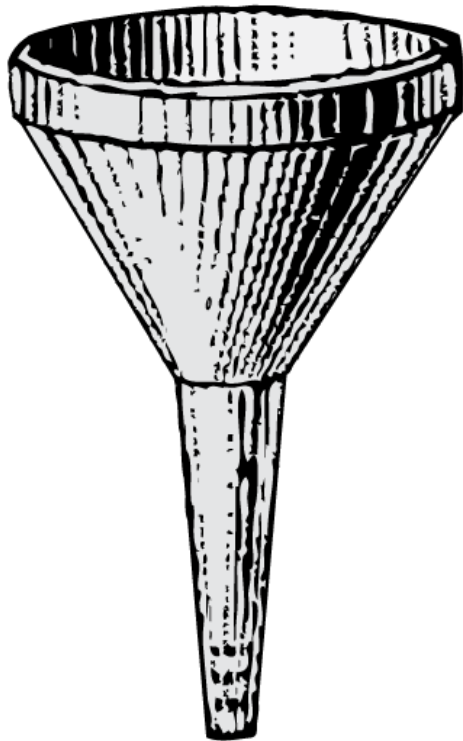
HBO

Co to je výchova?

Co to je vzdělávání?

Tři zásadní teorie

Vygotskij: Zóna nejbližšího vývoje

Co dítě
nebude
umět

Co
dítě
umí

ZNV
Co se dítě
naučí

Definice zóny nejbližšího vývoje

vzdálenost mezi aktuálním stupněm rozvoje (založeném na samostatném vývoji) a potenciálním stupněm rozvoje, který je podmíněn vedením dospělého nebo spoluprací se schopnějšími vrstevníky

Vygotskij: Zvnitřnění sociálních interakcí

každá psychická funkce se v kulturním vývoji dítěte objevuje na scéně dvakrát, ve dvou plánech – nejprve v sociálním, potom v psychologickém, nejprve mezi lidmi jako kategorie interpsychická, potom uvnitř dítěte jako kategorie intrapsychická

2. Bloomova taxonomie kognitivních operací

Tvořit

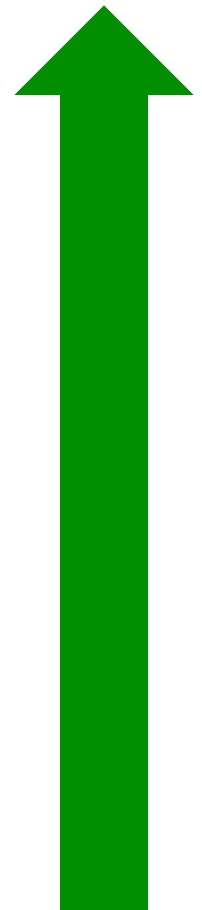
Hodnotit

Analyzovat

Aplikovat

Porozumět

Zapamatovat

TVOŘIT

HODNOTIT

ANALYZOVAT

APLIKOVAT

POROZUMĚT

ZAPAMATOVAT

Vyšší kognitivní procesy

Nižší kognitivní procesy

Uzavřené otázky nižší kognitivní náročnosti

Příklad z výzkumu, hodina dějepisu., 8. tř. ZŠ

U: Tak a poslední informace bude podle mě (ukazuje na tabuli, na pojem) a to byl Antonín Koniáš? Co dělal? Já jsem vám k tomu četla článek. Co dělal? (*Kouká do třídy.*)

Ž Jana: (*Něco si šeptá.*)

U: (*Kouká na ni.*) No, řekla bys to Jani?

Ž Jana: Re-

U: No, re-

Jana: Rekatolizace.

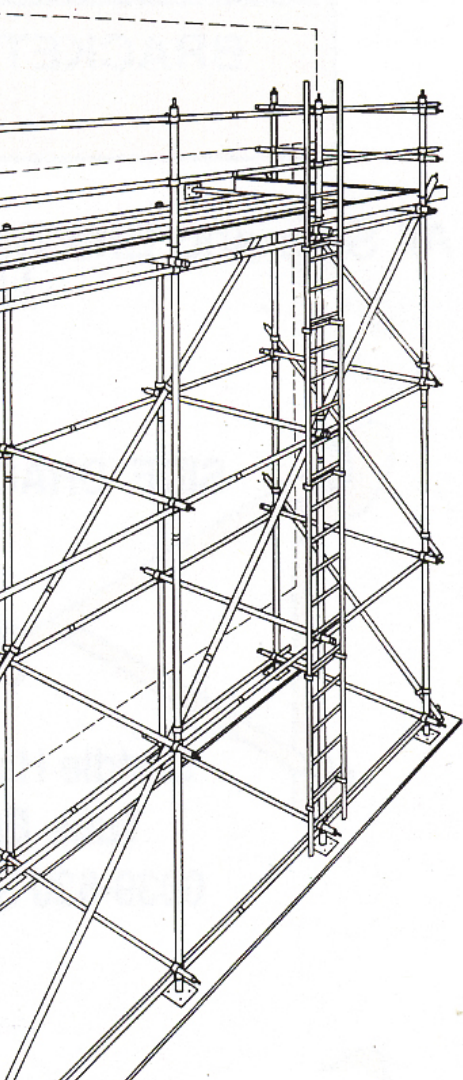
U: Rekatolizace náboženství, takže znovu se obnovovalo jaké náboženství? (*Gestikuluje rukama.*) (2 s) Jaké jediné náboženství? (*Matěj se hlásí.*) Jaké? Jediné, Matěji?

(*I Dan se hlásí.*)

Ž Matěj: Křesťanství.

U: No, (*plácne rukama k tělu, hlava na stranu*) katolickou víru. (*Pomalou.*)

3. Koncepce lešení (*chytrá nápověda*)

Proces, který umožní dítěti nebo začátečníkovi řešit problém, splnit úlohu nebo dosáhnout konkrétního cíle, který přesahuje hranice neasistovaného úsilí.

Bruner

Ž Matěj: Naše soustava se skládá z osmi planet a z toho jedna je Země. Planety obíhají kolem osy, středem Sluneční soustavy je Slunce. Planety jsou v tomto pořadí: Merkur, Venuše, Země, Mars, Jupiter Saturn, Uran, Neptun.

U: No, není to zlé, ale vadí mi, že se otáčí kolem osy, jo. Ale tam, představ si, že máš planetu a máš osu tady. *(kreslí na tabuli planetu a mimo ni kreslí osu)* Myslíš, že se ta planeta otáčí takhle dokola? *(ukazuje, jak by se planeta mohla otáčet)*

Ž Matěj: Ne.

U: Takže kolem jaké osy?

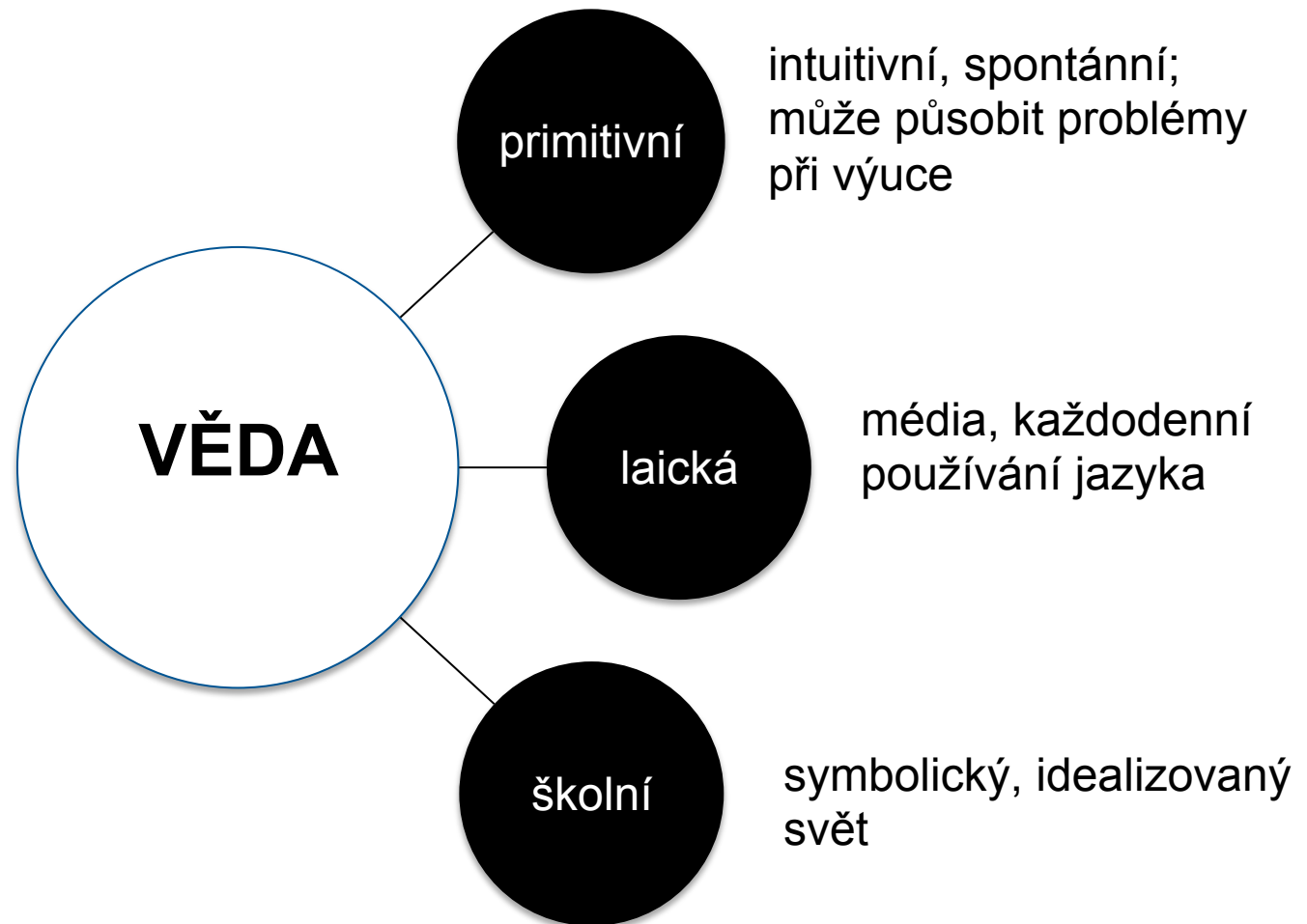
Ž Matěj: Kolem své.

U: Tam musí být kolem své osy, jo? Takže ... kolem osy, točí se kolem osy ... musí to být tedy naprosto přesné.

Konstruktivistická výuka

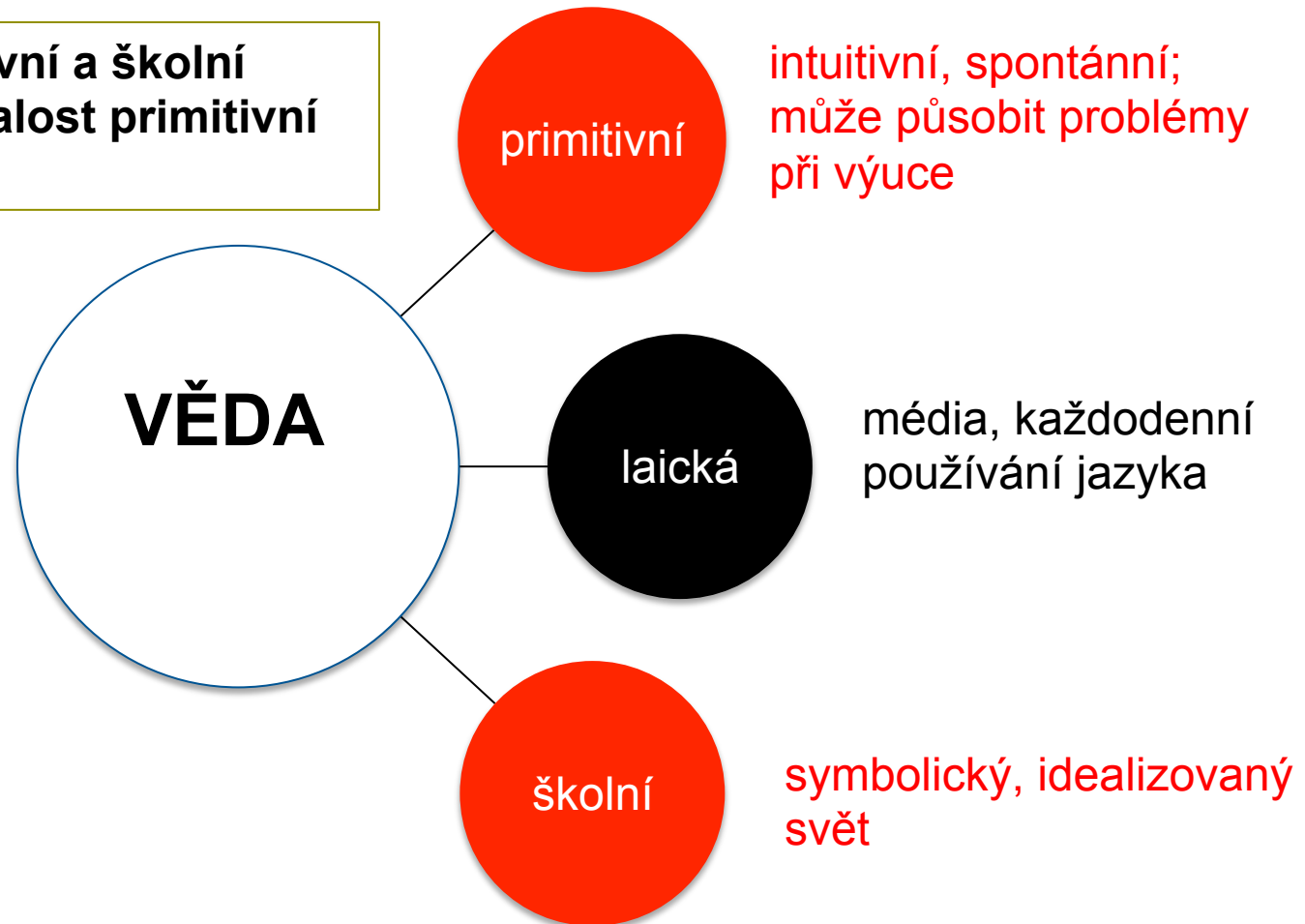
- Je třeba nezaměřovat se pouze na předávání informací žákům. Stejně, ne-li větší úsilí, by mělo být vynakládáno na propojování poznatků, kterými žáci již disponují.
- Myšlenka, že dáme dětem nějaké kostky či jiný materiál, necháme je samotné a když se vrátíme po patnácti letech, očekáváme, že vynalezli matematickou analýzu, nedává vůbec žádný smysl. Učitel je stále autoritou, stále učí.

Lowe: roviny ovlivňující kognitivní proces žáka

Lowe: roviny ovlivňující kognitivní proces žáka

Sbližování primitivní a školní vědy vyžaduje znalost primitivní vědy žáka.

Nejlepší teorie vyučování

1. Zóna nejbližšího vývoje: dejte jim, co potřebují
2. Lešení: a trochu přidejte
3. Kognitivní a afektivní učení: vložte do toho emoce
4. Explicitní cíl: říkejte žákům, co a proč děláte
5. Metody: vybírejte jako poslední

Cíl výuky

Cíl výuky

Cíl pro učitele?
Co budu v hodině dělat?

Cíl výuky

Cíl pro žáky?

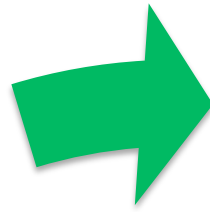
Co budeme v hodině dělat?

Cíl výuky

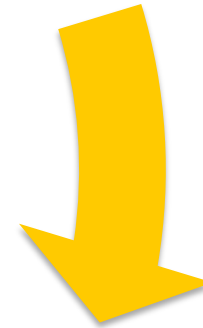
„Výukový cíl chápeme jako představu o kvalitativních a kvantitativních změnách u jednotlivých žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky.“

Kalhous (2002)

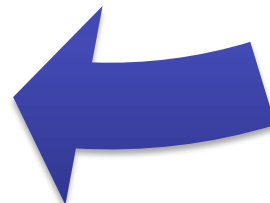
Cíl

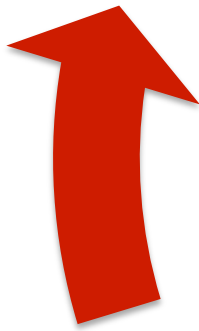
Plán
(postup dosažení
cíle)

Činnost
(uskutečnění
plánu)

Vyhodnocení
(porovnání
výsledku s
cílem)

Požadavky na cíle výuky

- Účelnost
- Kumulativnost
- Komplexnost (vědomosti, dovednosti, hodnoty)
- Kontrolovatelnost
- Přiměřenost (ZNV)

Cíl výuky

Dělení podle míry obecnosti

- obecné (vzdělávací cíle)
- specifické (výukové cíle)
- konkrétní učební cíle

Dělení podle obsahového zaměření

- kognitivní výukové cíle
- afektivní výukové cíle
- psychomotorické výukové cíle

Výkonové a nevýkonové cíle

Dělení podle způsobu měření

- Výkonové
- Nevýkonové

Výkonové cíle

Vágní

Vědět

Porozumět

Být si jistý

Ocenit

Být seznámen s něčím

Pochopit

Výkonové

Napsat

Vysvětlit

Demonstrovat

Vyhodnotit

Vyjmenovat

Vytvořit

Specifický cíl – Nevýkonový -Výkonový

1. Specifický cíl

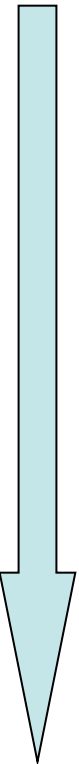
Zlepšit žakovské porozumění významu propagandy v 20. stol.

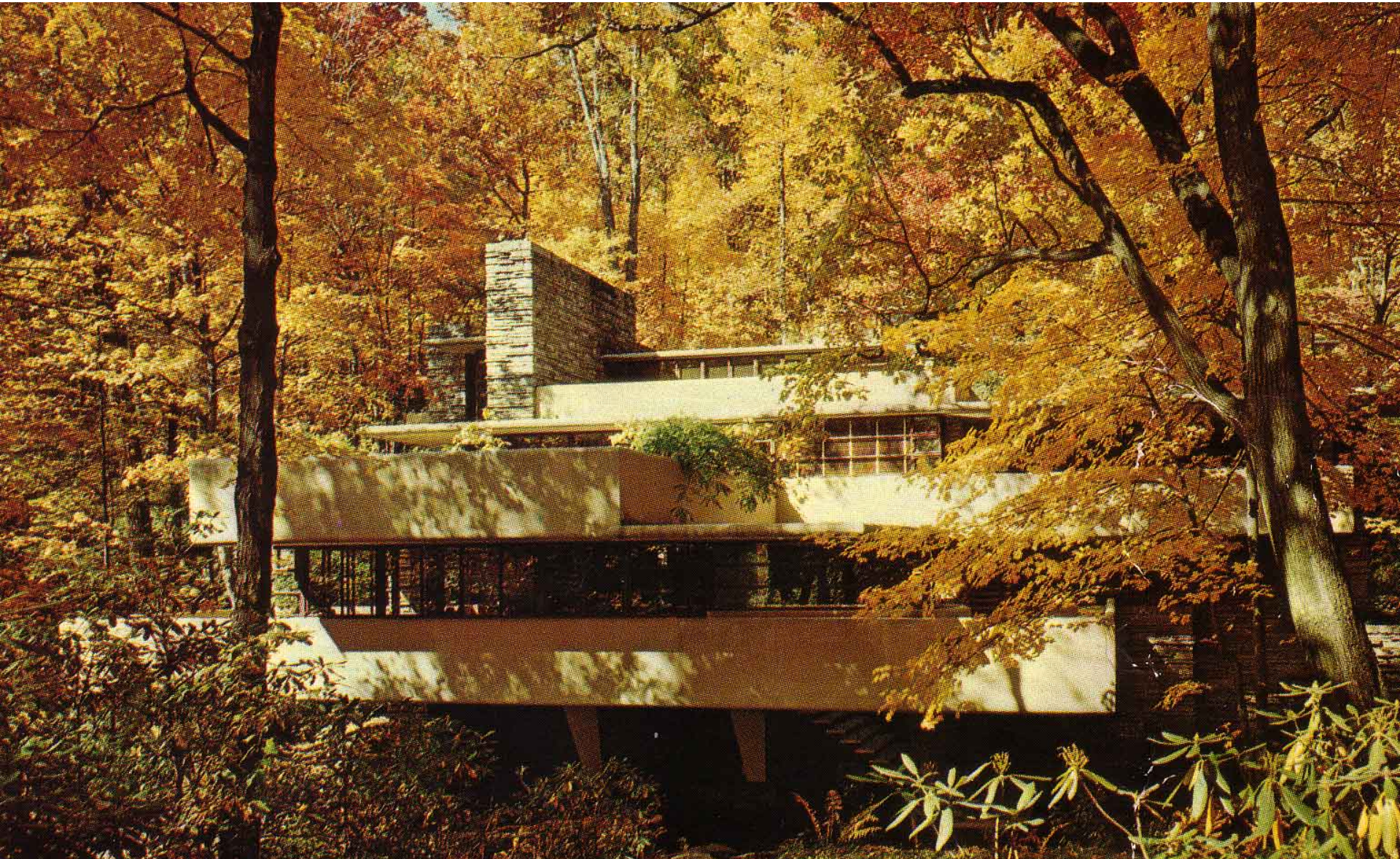
2. Nevýkonový cíl

Rozvinout povědomí žáků o autorově předpojatosti ve vybraných
článcích

3. Výkonový cíl

Žák *vyjmenuje* šest vět z pasáže o propagandě, které ukazují předpojatost a vyjadřují úhel pohledu autora textu

F. L. Wright: Kaufmann House Falling Water (1935-39)

Nevýkonové a výkonové cíle

Nevýkonový

Rozvinout u žáků pochopení budovy F. L. Wrighta Kaufmann House – Falling Water

Výkonový

Na konci hodiny bude třída schopná:

1. Rozpoznat základní vizuální a prostorové kvality budovy
2. Popsat Wrightovo přesvědčení o vztahu architektury a krajiny
3. Vysvětlit, co Wright myslel organickou architekturou a jak to souvisí s domem Kaufmanna
4. Analyzovat prostorovou strukturu domu a jednotu spojenou z několika částí
5. Vyjmenovat materiály použité při stavbě a jejich význam ve struktuře

Výhody výkonových cílů

- Jsou pozorovatelné a měřitelné
- Jsou srozumitelné pro žáky i učitele
- Specifikují chování a výkon žáků
- Vyjasňují myšlení a plánování
- Usnadňují evaluaci a hodnocení

Nevýhody výkonových cílů

- Činí z učení technickou disciplínu a z pochopení dělají výkon
- Výuka je zaměřena na dosahování výsledků
- Atomizují učivo na malé celky
- Nepodporují otevřenost, neuzavřenost, náhodu a tvořivost

Chybně formulované cíle výuky

- Druhá světová válka
(Cíl není téma)
- Seznámit žáky s dějinami druhé světové války
(Příliš obecný cíl)
- Vysvětlit druhou světovou válku
(Cíl se zaměřuje s popisem činnosti učitele)

Shrnutí: Požadavky na cíle výuky

- Explicitní stanovení cíle výuky
 - pro učitele
 - pro žáky
- Spojit cíl vyučované hodiny s kurikulem ročníku
- Cíl rozdělit na primární a sekundární
- Pomáhejte si stanovením výkonových cílů
- Shrnout splnění cíle na konci výuky

Organizační formy výuky

Uspořádání vyučovacího procesu

Organizační formy výuky

1. Individuální výuka
2. Hromadná a frontální výuka
3. Individualizovaná výuka
4. Projektová výuka
5. Skupinová a kooperativní výuka

2. Hromadná a frontální výuka

- 16. a 17. století
- Snaha o ekonomizaci učení
- Výrazná role učitele
- Foucault *Dohlížet a trestat*
- Dodnes nejpoužívanější organizační forma

2. Hromadná a frontální výuka

Obsahuje tyto části:

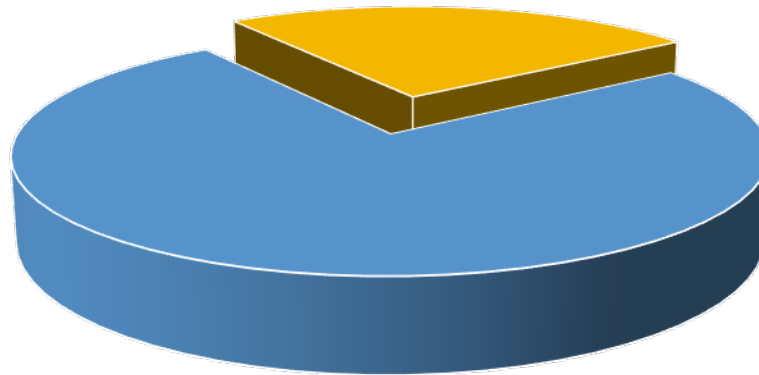
1. Úvodní část (organizační zahájení hodiny, zápis do třídní knihy, cíl, motivace)
2. Opakování dříve probraného učiva
3. Výklad nového učiva
4. Opakování a procvičování probraného učiva, aplikace
5. Shrnutí a utřídění nových poznatků
6. Zadání a vysvětlení domácích úkolů

Výukový dialog

- 1.
2. Opakování dříve probraného učiva
3. Výklad nového učiva
4. Opakování a procvičování probraného učiva, aplikace
5. Shrnutí a utřídění nových poznatků
- 6.

Situace v běžných třídách

- Promluvy učitele tvoří 75 % komunikačního času ve třídě
- Promluvy všech žáků tvoří zbylých 25 % komunikačního času ve třídě (méně než 9 minut)

Situace v běžných třídách

- Typické rysy školní komunikace bývají kritizovány. Má se za to, že omezují žákovský potenciál k přemýšlení a učení.

X

- Pokud jsou žáci aktivní, více se učí.
- Stávající uspořádání žáky vede spíše k osvojení strategií k „nalezení“ správné odpovědi.

Co to je dialog a dialogičnost?

Definice: Prostřednictvím komunikace a práce s jazykem stimuluje aktivitu žáků, podněcuje jejich myšlení a prohlubuje jejich porozumění (Alexander, 2006)

- Dominují vyšší kognitivní procesy.
- Žáci jsou angažováni.
- Scénář hodiny je otevřený.

Ž Kačka: Špatné známky způsobují zbytečné rozepře v rodině. Kvůli špatným známkám nemáme hezké vysvědčení, tím pádem se nám zhorší průměr a má to špatný vliv na naše budoucí povolání (*čte pomalu, zakoktává se*).

Ž Lucka: (*vykřikne, skoro ještě ani není dočteno*) Nesouhlasím.

Ž Věra: Taky ne.

U: Takže... nesouhlasíš? (*otočí se na Lucku, kývne hlavou*) Lucko, s čím nesouhlasíš?

Ž Lucka: Za známky si každej může sám prostě.

Ž Věra: Jo, přesně tak prostě.

Ž Lucka: Když se někdo neučí, tak prostě ať má trojku na vysvědčení.

Ž Jakub: To teda to nechápu vůbec.

Klíčové rysy dialogického vyučování

- Učitelé kladou otevřené a myšlenkově náročné otázky.
- Žáci odpovídají rozvitě. Zdůvodňují, co a proč si myslí.
- Učitelé jejich odpovědi dále rozvíjejí. Vyvozují z nich další otázky.
- Sami žáci kladou učiteli a sobě navzájem otázky.
- Dochází k diskusi – žáci se obracejí nejen na učitele, ale i na sebe navzájem. Dochází k postupnému propracovávání myšlenek.